

**OBJEDINJENE PREPORUKE
ZA UNAPRJEĐENJE UVJETA STUDIRANJA
STUDENATA IZ RANJIVIH I PODZASTUPLJENIH SKUPINA**

Pravni fakultet u Zagrebu (dalje: Fakultet) prepoznaje važnost osiguravanja uvjeta za jednako dostupno i kvalitetno visoko obrazovanje svim budućim i sadašnjim studentima. Pri tome je Fakultet u svom djelovanju posebno posvećen postizanju i osiguravanju okruženja kojim se potiče jednakost i pravičnost, priznaje i promiče različitost i uključivost te koje odgovara na potrebe šire zajednice.

Iako Fakultet vodi posebnu brigu o studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina, u narednom razdoblju planira još više unaprijediti uvjete studiranja studenata iz tih skupina. Stoga se Fakultet obvezuje da će daljnje jačanje socijalne dimenzije visokog obrazovanja te poticanje jednakosti, uključenosti i pravičnosti uključiti kao jedan od svojih strateških ciljeva u predstojećoj Strategiji razvoja Fakulteta. Isto tako, Fakultet se nadalje obvezuje kontinuirano pratiti potrebe ovih studenata te pravovremeno reagirati na sve izazove, kao i izraditi konkretne pravne akte u cilju ostvarenja njihovih prava te izraditi jasan sustav podrške tim studentima i kandidatima za upis.

Fakultet donosi ove Preporuke za unaprijeđenje uvjeta studiranja studenata iz ranjivih i podzastupljenih skupina kao prvi od koraka u postizanju navedenog cilja te kao polaznu identifikacijsku točku za provedbu različitih mjera za jačanje i poticanje socijalne uključenosti na Fakultetu.

Pri izradi ovih Preporuka, Fakultet je uzeo u obzir *Plan mjera za unaprijeđenje socijalne dimenzije visokog obrazovanja za razdoblje 2023. – 2025.* koji je izradila Nacionalna skupina za unaprijeđenje socijalne dimenzije visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj te *obnovljeni popis Podzastupljene i ranjive skupine u visokom obrazovanju u Republici Hrvatskoj* od 17. listopada 2024. godine, a koje su pak kao polazišnu točku uzele *Načela i smjernice za jačanje socijalne dimenzije visokog obrazovanja u Europskom prostoru visokog obrazovanja* koji su usvojili ministri visokog obrazovanja na ministarskoj konferenciji u Rimu 2020. godine.

Fakultet se, nadalje, obvezuje u svim svojim sljedećim dokumentima koji se odnose na studente iz ranjivih i podzastupljenih skupina voditi računa o sljedećim načelima kako su ona propisana *Pokazateljima i opisnicama načela socijalne dimenzije visokog obrazovanja u Europskom prostoru visokog obrazovanja* koji su usvojili ministri visokog obrazovanja na ministarskoj konferenciji u Tirani 2024. godine:

1. načelo strateškog pristupa socijalnoj dimenziji
2. načelo fleksibilnosti sustava visokog obrazovanja
3. načelo uključenosti cijelog obrazovnog sustava, odnosno povezivanja obrazovne vertikale
4. načelo praćenja i prikupljanja podataka
5. načelo savjetovanja i usmjeravanja studenata
6. načelo (dovoljnog i održivog) financiranja
7. načelo (stvaranja) uključive institucionalne kulture (uključujući jačanje kapaciteta i trajno akademsko usavršavanje)
8. načelo međunarodne mobilnosti
9. načelo društvene angažiranosti

10. načelo dijaloga (svih dionika) o politikama.

Na kraju, Fakultet je pri izradi ovih preporuka vodio računa i o odgovarajućim standardima i smjernicama propisanim *Standardima i smjernicama za osiguravanje kvalitete u Europskom prostoru visokog obrazovanja* (ESG 2015), kao i odgovarajućim nacionalnim standardima i elementima standarda za vrednovanje kvalitete u postupku reakreditacije visokih učilišta koje je Agencija za znanost i visoko obrazovanje primjenjivala u drugom ciklusu reakreditacije te onim koji će se primjenjivati u trećem ciklusu reakreditacije koji je, za sva visoka učilišta, započeo ove godine.

Stoga, imajući u vidu sve prethodno navedeno, daju se sljedeće preporuke za unaprjeđenje uvjeta studiranja studenata iz ranjivih i podzastupljenih skupina:

OPĆE PREPORUKE PRIMJENJIVE NA SVE RANJIVE I POZASTUPLJENE SKUPINE STUDENATA

- Osnivanje Radne skupine za unaprjeđenje uključivosti na Pravnom fakultetu u Zagrebu koja će okupiti širok krug vanjskih i unutarnjih dionika uključujući i pripadnike ranjivih i podzastupljenih skupina, a koja će, između ostalog, raditi na izradi dokumenata koje se odnose na ranjive i podzastupljene skupine i poboljšanje njihova statusa te se općenito baviti potrebama ranjivih i podzastupljenih skupina i učinkovito odgovarati na izazove koji se pojavljuju u društvu.
- Imenovanje službenika za uključivost (*inclusion officer*) koji će predstavljati i zastupati interese ranjivih i podzastupljenih skupina.
- Uključivanje u studentske programe, gdje je to moguće, ishoda učenja koji su povezani sa stjecanjem kompetencija vezanih za jednakost, pravednost, različitost i uključivost.
- Pružanje podrške studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina tijekom studija u svim oblicima nastave.
- Rad na razvoju metodologija priznavanja prethodnog učenja kao jednog od načina kojim se omogućava dodatna fleksibilnost u donošenju, organizaciji i izvođenju studentskih programa, sve u skladu s pozitivnim pravnim propisima u RH.
- Poticanje i rad na razvoju programa cjeloživotnog obrazovanja kako bi omogućili i potakli pristup pripadnicima ranjivih i podzastupljenih skupina stručnom usavršavanju tijekom radnih karijera, odnosno cjeloživotnom učenju.
- Povezivanje i suradnja sa srednjim školama, ustanovama za obrazovanje odraslih i drugim vanjskim dionicima u cilju omogućavanja i ostvarivanja inkluzivnog pristupa i sudjelovanja u visokom obrazovanju.
- Organizacija edukacija za nastavnike i studente o temama jednakosti, pravednosti, različitosti i uključivosti, kao i radionica i programa o mentalnom zdravlju.
- Prikupljanje relevantnih podataka o kategorijama ranjivih i podzastupljenih skupina u cilju provođenja dodatnih istraživanja i analiza, kao i odgovarajuće i pravovremene reakcije na pojedinačne i opće potrebe studenata iz tih skupina.
- Kontinuirano prikupljanje podataka i praćenje kandidata i studenata od upisa, u pojedinim fazama studiranja, u slučaju odustajanja od studija do završnosti kao i prijelaza na tržište rada nakon završetka studija, uključujući i studenata iz ranjivih i podzastupljenih skupina kako bi se na odgovarajući način reagiralo i kreiralo različite sustave podrške i savjetovanja kad se za to ukaže potreba.

- Provođenje mjera prevencije za studente, posebno one koje su u riziku od odustajanja od studija u vidu daljnjeg omogućavanja akademskog i studentskog mentoriranja, ostalih vidova vršnjačke potpore, rada savjetovališta za studente i dr., a u cilju poticanja završnosti svojih studijskih programa, pri čemu se posebna pažnja posvećuje studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina.
- Pružanje jače podrške radu Savjetovališta za studente kao središnjem mjestu za pružanje psihološke pomoći svim studentima pa i onim studentima iz ranjivih i podzastupljenim skupina.
- Poticanje mobilnosti studenata iz ranjivih i podzastupljenih skupina, posebno kroz program Erasmus+ u cilju osiguranja jednakog pristupa mogućnostima za učenje svim studentima.
- Poticanje sudjelovanja nastavnika i studenata u projektima povezanim sa socijalnom dimenzijom u visokom obrazovanju, kao i sudjelovanja u projektima kombinirane mobilnosti (*blended mobility*) koja uključuje fizičku mobilnost i *online* učenje.
- Poticanje internacionalizacije uključivanjem međunarodne *online* suradnje u studijske programe i sl. kako bi se omogućio jednak pristup i jednake mogućnosti svim studentima posebno imajući u vidu studente iz ranjivih i podzastupljenih skupina..
- Poticanje i pružanje podrške u organiziranju različitih oblika umrežavanja među studentima koji imaju zajedničke interese ili neke druge zajedničke karakteristike (putem studentskih udruga, sustava vršnjačkog savjetovanja i dr.).
- Rad na poboljšanju dostupnosti informacija koji se odnose na ranjive i podzastupljene skupine.
- Razmatranje daljnjeg, dodatnog i novih načina pružanja financijske potpore studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina.
- Provođenje aktivnosti povezanih s borbom protiv diskriminacije i socijalne isključenosti, kao i provođenje povremenih promidžbenih kampanja te različitih humanitarnih, sportskih i ekoloških aktivnosti.
- Poticanje društvenog angažmana studenata kroz razvoj kulture volontiranja te pružanje podrške sudjelovanju studenata u raznim projektima i kulturnim aktivnostima i kroz povećan angažman na društvenim mrežama.
- Uvođenje nagrade za nastavnike koji su se istaknuli u društvenom angažmanu.
- Suradnja s gospodarstvom i medijima na temu pravednosti, raznolikosti i uključivosti.

Uz prethodno navedene opće preporuke, Fakultet donosi i specifične preporuke za unaprjeđenje uvjeta studiranja studenata iz ranjivih i podzastupljenih skupina koje su karakteristične za pojedine ranjive i podzastupljene skupine.

STUDENTI ČIJI RODITELJI IMAJU NIŽU RAZINU OBRAZOVANJA

- Osiguranje dodatnih studentskih savjetnika/ca koji će im pružiti podršku vezanu uz obveze i očekivanja koja se od njih očekuju tijekom studija.
- Pomoć u učenju i nadoknađivanje znanja za predmete za koje im nedostaje potrebno predznanje u obliku organizacije dodatne nastave ili individualnih konzultacija.
- U slučajevima gdje je to primjenjivo, provođenje inicijalnih testova na početku akademske godine u svrhu utvrđivanja usvojenih znanja te primjena metoda poučavanja (osobito na prvim godinama stručnih studijima).

STUDENTI IZ OBITELJI NIŽEG EKONOMSKOG STATUSA

- Razmatranje dodjeljivanja dodatnih stipendija ili drugih vidova financijske potpore (npr. umanjenje troškova, oslobađanje od plaćanja i dr.)
- Razmatranje mogućnosti dodjele jednokratnih financijskih potpora u slučaju potrebe.
- Razmatranje omogućavanja dodjele besplatnih udžbenika.
- Razmatranje mogućnosti donacije računala i druge potrebne opreme.
- Pružanje informacija o svim mogućnostima koje im stoje na raspolaganju, uključujući i informacije o novčanim naknadama u sustavu socijalne skrbi.

STUDENTI S DODATNIM OBITELJSKIM OBVEZAMA*

- Prilagođeno pohađanje nastave u okvirima koje Fakultet može omogućiti (npr. izvanredni u terminu redovnih i obrnuto, kasniji dolazak na nastavu i raniji odlazak s nastave).
- Omogućavanje izlazaka na kolokvije neovisno o pohađanju nastave.
- Omogućavanje smanjenog postotka obvezne prisutnosti na nastavi.
- Razmatranje mogućnosti darivanja djece povodom Sv. Nikole (po kriterijima za djecu zaposlenika Fakulteta).
- Senzibilizacija nastavnika na potrebe studenata s dodatnim obiteljskim obvezama.
- Uvođenje mogućnosti prednosti pri konzultacijama.

* Pod ovu skupinu studenata uključene su sljedeće podskupine:

- studenti roditelji (uključujući one kojima je dijete preminulo),
- studenti iz obitelji u kojima je netko od članova osoba s invaliditetom kojoj pružaju podršku i vode brigu,
- studenti mlađi od 26 godina koji imaju dvoje ili više braće ili sestara mlađe od 26 godina u sustavu redovitog obrazovanja,
- studenti koji njeguju člana obitelji.

STUDENTI IZ JEDNORODITELJSKIH OBITELJI ILI BEZ RODITELJA

- Pružanje informacija o svim mogućnostima koje im stoje na raspolaganju, uključujući i informacije o pravima i uslugama u sustavu socijalne skrbi.
- Razmatranje mogućnosti osiguranja različitih vidova financijske potpore poput dodjele jednokratnih novčanih naknada i/ili dodatnih stipendija ako se za isto pokaže potreba.
- Osiguranje kontinuirane podrške akademskih i/ili studentskih savjetnika/ca.
- Omogućavanje dodatne psihološko-savjetodavne i emocionalne podrške ako bude potrebno od strane Savjetovališta i studentskih savjetnika/ca.

STUDENTI DJECA HRVATSKIH BRANITELJA

- Pružanje informacije o pravima koje im stoje na raspolaganju, uključujući i informiranje o mogućnostima upisa, stipendijama i drugim naknadama te studentskim pravima u skladu s propisima.
- Omogućavanje dodatne psihološko-savjetodavne i emocionalne podrške ako bude potrebno od strane Savjetovališta i studentskih savjetnika/ca.

STUDENTI IZ ALTERNATIVNE SKRBI

- Povezivanje s alumnijima i poslodavcima koji su zainteresirani za stipendiranje studenata te, u slučaju potrebe, pružanje drugih oblika pomoći.
- Razmatranje mogućnosti dodjele besplatnih udžbenika.
- Razmatranje mogućnosti osiguranja dodatnih vidova financijske potpore, uključujući dodjelu dodatnih stipendija ili na drugi način.
- Razmatranje mogućnosti dodjele jednokratnih financijskih potpora u slučaju potrebe.

- Razmatranje mogućnosti donacije računala i druge potrebne opreme
- Pružanje informacije o pravima koje im stoje na raspolaganju, uključujući i informiranje o mogućnostima stipendijama i novčanih naknadama u sustavu socijalne skrbi.
- Omogućavanje dodatne psihološko-savjetodavne i emocionalne podrške ako bude potrebno od strane Savjetovališta i studentskih savjetnika/ca.
- U suradnji Fakulteta i alumnijskih i poslodavaca razmatranje mogućnosti osiguranja potrebnih dodatnih vidova pomoći i nakon završetka studija, do pronalaska prvog zaposlenja.

STUDENTI PRIPADNICI ROMSKE MANJINE

- Poticanje očuvanja identiteta.
- Uvođenje edukacija nastavnog i nenastavnog osoblja te studenata o diskriminaciji temeljem pripadnosti nacionalnoj manjini.
- Osiguranje, ako je potrebno, dodatne nastave ili individualnih konzultacija u cilju stjecanja odgovarajućeg predznanja (ako im nedostaju).
- Osiguranje dostupnosti informacija o mogućnostima stipendija koja su im na raspolaganju te o drugim pravima koja im pripadaju.
- Osiguravanje akademske i studentske (vršnjačke) potpore.

STUDENTI S INVALIDITETOM

- Organizacija sustavne edukacije nastavnog i nenastavnog osoblja i studenata o potrebama i komunikaciji sa studentima s invaliditetom.
- Pružanje informacija o novčanim pravima i uslugama u sustavu socijalne skrbi te mogućnostima stipendiranja.
- Kad je to potrebno i moguće, osiguranje individualiziranog pristupa u nastavi i omogućavanja individualiziranog polaganja ispita u dogovoru s nastavnikom.
- Sustavna provedba rješenja koja omogućavaju prilagodbu nastavnog procesa.
- Razmatranje različitih mogućnosti prilagodbe njihovih svakodnevnih aktivnosti na Fakultetu.
- Aktivan i sustavan rad na uklanjanju okolinskih, arhitektonskih i komunikacijsko-informacijskih prepreka unutar i oko Fakulteta.
- Osnaživanje vršnjačke potpore studentu s invaliditetom.
- Poticanje univerzalnog dizajna i razumne prilagodbe u Fakultetu.
- Razmatranje mogućnosti nabave odgovarajuće opreme koja će olakšati praćenje nastavnog procesa i polaganje kolegija.
- Uvođenje mogućnosti prvenstva pri konzultacijama.

STARIJI STUDENTI

- Pružanje informacija o dostupnoj podršci koja im stoji na raspolaganju.
- Razmatranje mogućnosti izrade općeg akta kojim će se propisati uvjeti i omogućiti upis bez polaganja državne mature starijima osobama koji su srednju školu završile prije 2010. godine.

STUDENTI KOJI RADE UZ STUDIJ

- Prilagođeno pohađanje nastave u okvirima koje Fakultet omogućuje (npr. izvanredni u terminu redovnih i obrnuto, kasniji dolazak na nastavu i raniji odlazak s nastave)
- Omogućavanje smanjenog postotka obvezne prisutnosti na nastavi.

STUDENTI KOJI SU ZAVRŠILI STRUKOVNU ŠKOLU

- Poticanje pružanja dodatne podrške putem studentskih savjetnika/ca.

- U slučajevima kad je to primjenjivo, provođenje inicijalnog testa znanja na početku akademske godine u svrhu utvrđivanja usvojenih znanja te primjena metoda poučavanja (posebno na prvim godinama stručnih studija).
- Razmatranje mogućnosti organizacije dodatne ili prilagođene nastave na početku akademske godine kao priprema za nadolazeći semestar (pojašnjenje općih pojmova za koje se očekuje da studenti znaju).
- Razmatranje mogućnosti pružanja pomoći u učenju i omogućavanje nadoknađivanja znanja za predmete za koje im nedostaje potrebno predznanje.

STUDENTI BESKUĆNICI I ONI KOJI SE NALAZE U RIZIKU OD BESKUĆNIŠTVA

- Povezivanje s alumnijima i poslodavcima koji su zainteresirani za stipendiranje studenata te, u slučaju potrebe, pružanje drugih oblika pomoći.
- Razmatranje mogućnosti dodjele besplatnih udžbenika.
- Razmatranje i osiguravanje dodatnih vidova financijske potpore, uključujući dodjelu dodatnih stipendija ili na drugi način.
- Razmatranje mogućnosti dodjele jednokratnih financijskih potpora u slučaju potrebe.
- Razmatranje mogućnosti donacije računala i druge potrebne opreme.
- Pružanje informacija o pravima i uslugama u sustavu socijalne skrbi.
- Pružanje informacija o pravima i uslugama koje su im dostupne unutar Sveučilišta u Zagrebu.
- Omogućavanje dodatne psihološko-savjetodavne i emocionalne podrške ako bude potrebno od strane Savjetovališta i studentskih savjetnika/ca.

STUDENTI KOJI PUTUJU NA STUDIJ

- Omogućavanje prilagođenog pohađanja nastave u okvirima koje Fakultet omogućava (npr. izvanredni u terminu redovnih i obrnuto, kasniji dolazak na nastavu i raniji odlazak s nastave)
- Omogućavanje smanjenja postotka obvezne prisutnosti na nastavi.

STUDENTI IZ RURALNIH, PROMETNO IZOLIRANIH I/ILI DEPRIVIRANIH PODRUČJA

- Omogućavanje prilagođenog pohađanja nastave u okvirima koje Fakultet omogućava (npr. izvanredni u terminu redovnih i obrnuto, kasniji dolazak na nastavu i raniji odlazak s nastave)
- Omogućavanje smanjenja postotka obvezne prisutnosti na nastavi.

IZBJEGLICE I TRAZITELJI AZILA

- Pružanje informacija o pravima i uslugama koje su im dostupne u sustavu formalne podrške.
- Jasnije definiranje predviđenog postupka upisa uz navođenje razine poznavanja hrvatskog i/ili stranog jezika na kojem se izvodi nastava i polažu ispiti, kao i navođenje mogućnosti učenja hrvatskog i/ili stranog jezika kako na Sveučilištu u Zagrebu, tako i na Fakultetu.
- Osiguranje razumne prilagodbe nastavnog procesa i polaganja ispita.
- Razmatranje različitih mogućnosti i, ako je moguće, pružanja različitih vidova financijske potpore u slučaju potrebe.
- Osiguranje nastavničke i studentske (vršnjačke) potpore.

STUDENTI PRIPADNICI LGBT ORIJENTACIJE

- Omogućavanje očuvanja i promocije identiteta.
- Senzibilizacija nastavnog i nenastavnog osoblja te studenata o zabrani diskriminacije temeljem roda, spola i spolne orijentacije/ identiteta, održavanje ciljanih edukacija o toj temi.
- Pružanje informacija o podršci koja im je dostupna u udrugama i na samom Fakultetu.
- Omogućavanje dodatne psihološko-savjetodavne i emocionalne podrške ako bude potrebno od strane Savjetovališta i studentskih savjetnika/ca.

STUDENTI U IZVANREDNOM STATUSU

- Daljnje unaprjeđenje i prilagodba organizacije nastave studenata u izvanrednom statusu.
- Prilagodba nastavnog opterećenja studentima u izvanrednom statusu.

STUDENTI STRUČNIH STUDIJA

- U slučajevima kad je to primjenjivo, provođenje inicijalnih testova na početku akademske godine u svrhu utvrđivanja usvojenih znanja te primjena metoda poučavanja.
- Razmatranje mogućnosti pružanja pomoći u učenju i omogućavanje nadoknađivanja znanja za predmete za koje im nedostaje potrebno predznanje.

U Zagrebu, 18. prosinca 2024. godine